

Nieuws uit

D'n Nieuwe Hof

- **Cursus “Natuur in de Kempen”**
- **In memoriam Janus van der Heijden**
- **Vrijwilligerspenning voor Henk Daniels**
- **De grote sponszwam**
- **Kerstgedachte**

Winter 2022-2023

IVN instituut voor natuureducatie en duurzaamheid is een organisatie van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een duurzame samenleving.

Lidmaatschap

Vriend van IVN: € 15,00

Landelijk lidmaatschap: € 24,00 per jaar.

Landelijk gezinslidmaatschap €16.60 . Met het landelijk lidmaatschap steun je je eigen vereniging en het

landelijk IVN. Vrienden ontvangen 4x per jaar d'n Nieuwe Hof.

Leden ontvangen daarnaast het landelijk IVN-blad: Mens en Natuur.

Lidmaatschap jeugdleden: € 15,00 per jaar. Lidmaatschap "oudere" jeugdleden: € 20,00 per jaar.

U kunt het bedrag van het lidmaatschap overmaken op: **IBAN:NL54RABO0127734988**
t.n.v. Penningmeester IVN VALKENSWAARD-WAALRE

Opzeggen van uw lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar .

Schriftelijk bij Jan van Heeswijk, e-mail: javanheeswijk@gmail.com

De website van onze afdeling is: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>

Natuureducatie Centrum D'n Nieuwe Hof,

Bosstraat 25, 5553 CK VALKENSWAARD, telefoon 0402018395

BESTUUR

Voorzitter	Jan Schutjes tel: 0623269205	Valkenswaard
1e Secretaris	Functie vacant	Valkenswaard
2e Secretaris	functie vacant	
Penningmeester	Emile Weijters	Valkenswaard
Ledenadministratie	Jan van Heeswijk	Valkenswaard
Leden	Jan Das	Riethoven
	Anneke Droog	Valkenswaard
	Ad Baken	Valkenswaard
	Gerrit Klitsie	Valkenswaard

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pag. 3
Activiteitenoverzicht herfst	pag. 4
Voorwoord	pag. 5
Wist u dat....	pag. 6
Winterprogramma 2022/2023 Schoolgidsen Aalst	pag. 7
In memoriam Janus van der Heijden	pag. 8
De fascinerende sterrenhemel	pag. 9
Nieuwe afdelingssite	pag. 10
Vrijwilligerspenning	pag. 10
Wandelingen IVN Valkenswaard-Waalre 2023	pag. 11
Nieuwe wandeling; Meeriswandeling	pag. 12
De grote sponszwam	pag. 13
De kauw	pag. 14
Gelukkig logeert Sinterklaas dit jaar weer bij het IVN Valkenswaard	pag. 15
Natuurwerkdag rond het Brugven	pag. 16
Natuurontwikkeling in het Keersopdal en 't Heike	pag. 17
Nieuws van het IVN Riethoven	pag. 19
Kerstgedachte	pag. 20
Kiezen voor water voor nu en later	pag. 21
Biodiversiteit sloten, vennen en grachten nog steeds in de knel	pag. 22
Grote zorgen over klimaat, milieu en drinkwater	pag. 25
Kerstgedicht	pag. 28
Waalre beleeft een prachtige Natuurwerkdag	pag. 29
In memoriam Albert Aten	pag. 30

Activiteitenoverzicht

Winter 2022/2023

Tuinwerkgroep

Elke woensdagochtend is de Tuinwerkgroep actief, **die er overigens graag wat helpende handen bij wil hebben!**

Scholenproject:

Het scholenproject wordt volgens schema bezocht door basisscholen.

Vlindertuin Waalre:

Het hele jaar door wordt er (bij goed weer) door vrijwilligers onderhoud gepleegd op dinsdagmorgen, 10-12 uur. De vlindertuin ligt in het bos bij de Blokvenlaan in Waalre-dorp. Tegenover huisnr. 43 ongeveer 150 meter het bospad volgen. Auto's s.v.p. parkeren aan de Blokvenlaan, fietsen kunnen bij de tuinpoort gestald worden.

Vlindertuin Riethoven:

De Vlindertuin Riethoven is alle dagen toegankelijk. De leden van de werkgroep zijn elke zaterdagmorgen aanwezig voor informatie en onderhoud van 11.00 tot 12.30 uur.

Wandelingen voor groepen kunnen worden aangevraagd bij een van de leden van de werkgroep op zaterdagmorgen in de Vlindertuin.

Publiekswandelingen

Zondag 5 maart: Loonwandeling. Thema **Loonlandschap en zijn cultuur**.

Start: 14.00 uur bij Herberg 't Loon, Loonderweg 44 in Waalre

Zondag, 26 maart: Vogelwandeling in de Malpie. **Op zoek naar de blauwborst.**

Start: 08.00 uur op parkeerplaats Venbergse Molen, Molenstraat 211, Valkenswaard

Paaltjeswandelingen

In de gemeente Waalre heeft het IVN enkele wandelingen uitgezet die zijn aangegeven door paaltjes met een gekleurde kop. Drie wandelingen worden aangeduid met blauwe koppen, één met witte kop. Bij het startpunt van elke wandeling zijn gratis folders verkrijgbaar, met daarop de route en tal van bezienswaardigheden onderweg. De folders zijn ook af te halen in het Huis van Waalre.

Jeugd IVN

De groep van 8 tot 11 jaar komt elke maand een keer bij elkaar op woensdagmiddag.

Op zondagmorgen is de maandelijkse bijeenkomst **voor 11 jaar en ouder**. Verder zijn er extra speciale activiteiten zoals de Natuurwerkdag, Kerstbijeenkomst, Binnendag en natuurlijk een super natuurkamp aan het eind van het seizoen. In allebei de groepen zijn nog plaatsen vrij. Informatie: [**h.baken@chello.nl**](mailto:h.baken@chello.nl)

Natuurwerkgroepen Valkenswaard en Waalre:

Wilt u deelnemen aan de activiteiten op de zaterdagochtenden neem dan contact op met:

Ben Putman voor Waalre (040-2215000) of

Wim en Hanita van Amelsvoort voor Valkenswaard (040-2042979)

Cursussen

Op 12 januari 2023 start weer de cursus **“De fascinerende sterrenhemel”** Informatie over deze cursus vindt u in dit blad.

Vindt u in dit blad.

In april 2023 start de cursus **“Natuur in de Kempen”**. Informatie over deze cursus vindt u in dit blad.

Voorwoord

Winters kunnen lastige seizoenen zijn

Valkenswaard, 2 december 2022

De temperatuur gaat uiteraard naar beneden, waar soorten met een dunne huid creatief op in moeten spelen. Maar óók de dagen worden korter. Voor de meeste dieren betekent dit minder uren om je voedsel te kunnen vinden, terwijl het aanbod toch al schaarser is. Voor planten ligt het wat ingewikkelder. Planten zijn afhankelijk van zonlicht om middels fotosynthese hun eigen voedsel te produceren. Zonlicht dat er weinig is. En dus gaat de natuur op zoek naar antwoorden.

Een veel voorkomende en bekende reactie van planten op een naderende winter is het verliezen van hun blad. Bij lagere temperaturen werken de wortels van bomen en planten minder goed en nemen ze minder vocht op. Om het vochtpeil hoog te houden worden de blaadjes afgestoten. Deze verliezen doorgaans veel vocht door middel van verdamping. Alle voedingsstoffen worden uit deze 'vochtverspillers' getrokken, waardoor ze één voor één afsterven en loslaten. Om in de lente weer opnieuw te beginnen aan de hele cyclus.

Vaak groeien planten die in winterse klimaten leven niet zo hoog. Dat is geen toeval, maar een aanpassing op de lage temperatuur. Vrije, koude luchtstromen krijgen minder vat op planten en bomen, wanneer deze laag bij de grond groeien en compactere vormen aannemen. Zodoende creëren ze eigenlijk hun eigen microklimaat, waarin de temperatuur enkele graden hoger ligt dan wij op ooghoogte meten. Naarmate je hoger in de bergen komt, zul je dan ook vaker bolvormige gewassen aantreffen.

Terug naar de buitenkant. Veel plantensoorten die in klimaten leven met wisselende temperaturen zijn bladverliezend. In permanent koude klimaten zien we echter heel veel groenblijvende soorten. Om zich tóch te beschermen tegen de aanhoudende kou en beperkte aanvoer van water, passen ze hun uiterlijk aan. Het blad is in veel gevallen smaller, dikker en voorzien van een waslaagje om vocht binnen te houden en kou buiten. Uiteraard naaldbomen als de Fijnspar of de Alpenden, maar ook de Poolpapaver valt in deze categorie. Het Wollig kartelblad maakt het helemaal bont en breit zelfs een ruimvallende wollen trui voor zichzelf.

Mocht je zelf moeite hebben om de kou te doorstaan? Ga dan eens op les in de natuur. Die geeft genoeg tips om de winter in comfort door te komen. Het IVN heeft weer leuke wandelingen ook in deze koude maanden.

*Ik wens iedereen in deze moeilijke tijden een wollen trui toe maar ook een gezond en natuurlijk
2023*

Jan Schutjes, voorzitter

Wist u dat?.....

- De Natuurwerkdag weer een succes was met veel helpende handen
- Dat Sinterklaas onder grote belangstelling van veel kinderen weer is gaan slapen in D'n Nieuwe Hof
- Zondag 30 oktober was de eerste biodiversiteit dag van Valkenswaardig in het Frans van Bestpark was. Het was een geweldig succes .
- Er weer verlichting is bij de fietsenstalling.
- Dank aan de klimpieten.
- Dat de nieuwe IVN-site bijna klaar is.
- De Vogelwerkgroep volgend jaar een vogelcursus organiseert.
- Dat de Sterrencursus start op donderdag 12 januari 2023.
- Dat we nog folie nog hebben voor achter de radiatoren.

Winterprogramma 2022-2023

Schoolgidsen Aalst

Eindelijk weer eens een winterprogramma. De laatste twee jaren lukte het niet met dank aan corona.

De wintermaanden zijn voor ons scholenwerk een rustige periode. Om elkaar toch regelmatig te kunnen ontmoeten organiseren we een paar activiteiten.

November

Donderdag 24 november: een wandeling door Oud Aalst en Diepenvoorde onder leiding van Bep en Wim van Stipdonk. Aanvang: 9.30 uur. Verzamelen: bij het voormalig bibliotheek gebouw, De Leesakker 1 in Aalst.

In de maand **December** is er geen activiteit . We hebben het al druk genoeg met de Sint en de Kersttijd.

Januari

Dinsdag 17 januari. Een van onze publiekswandelingen. Dit keer de Heikantwandeling. Start: 9.30 uur. Verzamelen op de parkeerplaats van restaurant Brabants Genot, Heikantstraat 23 in Waalre.

Februari

Woensdag 15 februari. **Aanvang: 9.00 uur**

Het vernieuwde project: Zaden op reis. Op deze ochtend krijg je uitgebreide informatie over het project zodat je voor alle leeftijdsgroepen van de basisschool op de hoogte bent. Vertrek per auto om 8.40 uur vanaf de Leesakker [de oude bibliotheek in Aalst]. Of op eigen gelegenheid. Adres: IVN gebouw de Nieuwe Hof, Bosstraat 25 Valkenswaard.

Maart

Woensdag 15 maart **De Boomfeestdag.** Een activiteit voor de kinderen van groep 8. Nader bericht hierover volgt nog.

April

Donderdag 20 april. Een wandeling door De Meeris. Voor velen van jullie nog onbekend maar de wandeling is heel verrassend. We zullen worden rondgeleid door Henk Greijmans. Aanvang: 9.30 uur. Verzamelpunt aan de straat Agterse Meer. Of om 9.15 uur aan het begin van de Heistraat(Bergstraat) richting O.L. Vrouwedijk. Van daar uit fietsen we naar het vertrekpunt.

In Memoriam Janus van der Heijden

Een jaar geleden leerde ik Janus kennen toen ik op woensdagochtenden mee ging helpen bij de Tuinwerkgroep. Hij nam me gelijk onder zijn hoede en liet me zien hoe je er voor zorgde dat de tuin er weer spic en span bij kwam te liggen.

Janus kwam onze werktuigroep begin 2020 versterken en mede door zijn harde werk was onze tuin een fraai en vooral opgeruimd entree voor bezoekers. Ook met klussen in en rondom ons gebouw was hij de man met de gouden handjes. In zijn werklust zag je zijn zorg en hart van vakmanschap terug, die hij tijdens zijn werkende leven als schilder en glaszetter had opgedaan.

Janus werkte vaak zo hard door dat we hem er regelmatig op moesten wijzen dat het toch echt tijd voor een pauze ("werkoverleg") was. Het typeerde hem, hij was een man zonder poespas, moest niks hebben van dikdoenerij: het liefst richtte hij zich op zijn werk.

De bijna twee jaar dat hij ons team versterkte heeft hij met plezier en hartelust ervaren. Zo kwam hij vaak naast de woensdagochtend ook op andere momenten in de week de handen uit de mouwen steken. Dit werd enorm gewaardeerd, ook omdat de spoeling in onze Tuinwerkgroep dunner werd.

Janus heeft tot het laatste moment op zijn 86e bij ons gewerkt. We waren de laatste weken getuige van de afname van zijn conditie en pas toen hij niet meer in staat was te komen hield hij ook pas op.

We zullen zijn arbeidslust missen en ik dank hem voor zijn bijdrage namens iedereen die in en rond ons gebouw met Janus te maken heeft gehad.

Dylan Brand

De fascinerende sterrenhemel

*In januari en februari 2023 zal de welbekende IVN sterrencursus “**De fascinerende sterrenhemel**” van start gaan. Tijdens deze cursus hopen we het prachtige wintersterrenbeeld Orion aan de hemel te zien en natuurlijk ook de Poolster en andere sterren en sterrenbeelden.*

Deze cursus, bedoeld voor mensen die wat meer van de sterrenwereld willen weten, probeert op een begrijpelijke wijze de complexiteit van de sterrenhemel, de bewegingen van de hemellichamen en de processen in de kosmos uit te leggen. Veel tijd zal besteed worden aan het zich oriënteren en het waarnemen van de sterrenhemel waarbij we gebruikmaken van een sterrenkaart.

De cursus kent 5 lesavonden waarvan een avond in Asten, voor een bezoek aan de Jan Paagman Sterrenwacht met het indrukwekkende Pieterse Planetarium.

Tijdens de cursus komen de volgende onderwerpen aan bod: de diverse hemellichamen (sterren, planeten, manen, kometen, meteoren, sterrenstelsels), naamgeving van sterren, ons Zonnestelsel, de Dierenriem, de levensgang van sterren (Rode Reuzen, Witte Dweren, Neutronensterren en Zwarte Gat), de Oerknal, het werken met een sterrenkaart, wanneer is welke planeet waar te zien, app's en computerprogramma's voor sterrenhemel-simulatie.

De cursusavonden zijn **donderdag 12, 19**

en 26 januari en op 2 en 9 februari.

De cursustijden zijn van **19.45 tot 22.15 uur.**

De cursus wordt gegeven in het IVN gebouw van de afdeling Valkenswaard (Bosstraat 25, 5553 CK Valkenswaard).

De cursusgelden bedragen € 35,00 voor leden en € 40,00 voor niet-leden.

Deze prijs is inclusief syllabus, sterrenkaart, bezoek aan de Sterrenwacht en Planetarium te Asten en koffie en thee tijdens de cursusavonden.

Voor nadere informatie over deze cursus, kunt u contact opnemen met Emile Weijters (tel. 040 2075670) of via e-mail

e1000acmw@gmail.com. Hier kunt u zich ook aanmelden voor de cursus.

Alle IVN-sites, en dus ook onze afdelingssite, krijgen binnenkort een heel nieuwe uitstraling. De originele planning (november/december) wordt landelijk helaas niet gehaald. De klus is toch veel omvangrijker dan van tevoren was ingeschat.

Dus, nog even langer wachten totdat je de nieuwe site van IVN Valkenswaard-Waalre kunt bezoeken. Die is in de testfase voor het grootste deel klaar.

Informatie zul je soms op andere plekken vinden dan je gewend was. Bij het maken van een logische indeling heb ik veel gehad aan de redactie van het afdelingsblad, met name Dylan en Mieke.

José Daniëls en Dinie van Lieshout zijn de makers van heel veel nieuwe kopfoto's. Bedankt!

Waarschijnlijk in januari gaat de omzetting gebeuren. Heb je daarna op- en aanmerkingen? Laat het vooral weten.

Aankondigingen, verslagen en foto's blijven vanzelfsprekend welkom. Mail ze naar webmaster.valkenswaard.waalre@ivn.nl en ze verschijnen snel op de afdelingssite.

Groetjes, Fanny van Zon

Henk Daniels is al ruim 40 jaar lid van de Natuurwerkgroep Waalre. Hij is een specialist met betrekking tot het knotten van wilgen.

Ook was hij gespecialiseerd in het zagen van de bomen.

Als kunstenaar (schilder) had hij een speciale

kijk op het zagen en snoeien van bomen.

Nu hij niet meer mee kan werken in verband

met zijn gezondheid houdt hij steeds contact met de Natuurwerkgroep Waalre.

IVN WANDELINGEN IVN VALKENSWAARD-WAALRE 2023

DATUM	GEBIED	STARTPUNT	TIJD
Zo 5 mrt	Loonwandeling: Thema: “Loonlandschap en zijn cultuur”	Herberg 't Loon, Loonderweg 44, 5581 VG Waalre	14.00 – 16.00
Zo 26 mrt	Vogelwandeling in de Malpie: “Op zoek naar de Blauwborst”	Parkeerplaats Venbergse Molen, a/d Molenstraat 211, 5556 TA V'waard	08.00 – 11.00
Zo 16 apr	Wandeling in park de Meeris: “Schotse Hooglanders in de Meeris”	Parkeerplaats straat Agterste Meer, 5581 XC, Waalre	10.00-12.00
Zo 23 apr	Wandeling Aalsterheide Thema: Bos- en heidewandeling	Café “Hut van Mie Pils”, Leenderweg 1, aan het einde v/d Hutdijk, 5583 TC, Aalst, gemeente Waalre	14.00 – 16.00
Zo 7 mei	Vogelwandeling in het Leenderbos / Oasegebied “Zijn alle vogels weer terug”	Parkeerplaats bij de Drie Bruggen; de Zeelberg 37, 5555 XH, Valkenswaard	07.00 – 10.00
Zo 11 juni	Vogelwandeling Thema “Kom mee naar buiten voor de WIELEWAAL”	Natuurpoort Achelse Kluis, De Kluis 1, 3930 Hamont-Achel, België	07.00 – 10.00
Zo 11 juni	Wandeling “Beleef het Tongelreepdal”	Tennispark “Eeckenrode”, de Hurken 1a, 5583 AA, Aalst, gemeente Waalre	10.00 – 12.00
Zo 18 juni	Wandeling Dommelen-Zuid Thema: “Op zoek naar de voorjaarsbloei”	Informatiebord bij het kruispunt van het fietspad 't Broek met het zandpad.	10.00 – 12.00
Vrij 7 juli	Nachtzwaluwwandeling op de Grote Heide: “Op zoek naar de Nachtzwaluw”	Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (Afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende	21.30 uur; duur max. 3 uur
Zo 20 aug	Wandeling in de Malpie. “Op zoek naar de klokjesgentiaan en de zonnedaauw”	Parkeerplaats Malpie voorbij de Venbergse Molen, 5556 TA, Valkenswaard (het zandpad volgen na de Molenstraat)	14.00 – 16.00
Zo 8 okt	Paddenstoelenwandeling in het Leenderbos speciaal voor de jeugd	Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (Afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende	11.00 – 13.00
Zo 8 okt	Paddenstoelenwandeling in het Leenderbos speciaal voor de jeugd	Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (Afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende	14.00 – 16.00
Zo 8 okt	Paddenstoelenwandeling in het Leenderbos	Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (Afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende	14.00 – 16.00
Zo 22 okt	Meertjesvenwandeling Thema “Herfst”	Einde Vlasrootlaan/Gildebosweg, (op de zessprong) 5582 VC, Waalre	14.00 – 16.00
Zo 12 nov	“Oud –Aalst en Diepenvoorde” wandeling; Thema: Dorp aan de Tongelreep	Monument “Opengeslagen boek” (voormalig Bibliotheekgebouw), De Leesakker 1, 5582 ZB, Aalst, gem. Waalre	14.00 – 16.00

Nieuwe wandelroute

De werkgroep Wandelroutes is begonnen met de voorbereidende werkzaamheden om een nieuwe wandelroute uit te zetten. Deze komt in het natuurgebied “de Meeris”, beter bekend als de omgeving van het “Gat van Waalre”. De route heeft een heel ander karakter dan de overige drie. Zo loopt een deel dwars door de graasgronden van de Schotse Hooglanders, die men tijdens de wandeling ook van dichtbij kan ontmoeten. Verder wordt een heidegebied aangedaan, waar een corridor gemaakt is om dit met een ander heideterrein te verbinden. Ook krijgt de natuurontwikkeling in dit voormalige, hoofdzakelijk agrarische gebied de nodige aandacht en natuurlijk enkele historische aspecten.

De werkgroep, aangevuld met enkele kersverse natuurgidsen van de afgelopen training begeleider natuurexcursies (Henk Greijmans en Walter van de Pas), is nu bezig met het bepalen van de route. Ook wordt gekeken naar welke vertelpunten onderweg gemaakt gaan worden en hoe het zit met de eigendomsrechten binnen het gebied om toestemming te krijgen om de paaltjes te plaatsen.

We ontwerpen de route tijdens verschillende jaargetijden, zodat we zoveel mogelijk natuurverschijnselen kunnen waarnemen en beschrijven.

Een knelpunt vormt nog de plaats van het startpunt. Alle bestaande wandelroutes starten namelijk bij een horecagelegenheid. Die is in dit gebied nog niet aanwezig, maar er is wel een vergunning verleend tot het bouwen daarvan en wel aan het gat van Waalre aan de rand van de woonwijk. Voorlopig houden we als startpunt de blokhut van de scouting aan de Heistraat aan.

De volgende stappen zijn: het uitzetten van de route met de bekende routepaaltjes, het maken van de folder, het plaatsen van een wegwijzer met folderbakje bij het startpunt en het presenteren van de wandelroute. Dit laatste is gepland in de zomer of het vroege najaar van 2023. Zo lang hoeft met echter niet te wachten. Het is zo al de moeite waard om dit natuurgebied in wording te bezoeken.

Cor de Jong

Deze herfst waren er weer heel veel paddenstoelen. De temperatuur was nog best hoog en het was vochtig, ideaal weer voor de paddenstoel.

Dit jaar was ik een keer naar het Riethovens bos gegaan, met mijn camera, op 'paddenstoelenjacht'. Er stonden heel veel verschillende soorten paddenstoelen.

Wat ik zoal tegenkwam: Gewone zwavelkop, Vliegenzwam, Gewone heksenboleet, Gewoon eekhoorntjesbrood, Koeienboleet, Echte tonderzwam, Dennenvoetzwam, Gewoon elfenbankje, Grote parasolzwam en de GROTE SPONSWAM.

De GROTE SPONSWAM:

(Ik vond hem zó mooi en daarom heb ik hem er uitgepikt om te beschrijven.)

- behoort tot de groep van koraalzwammen, familie sparassidaceae
- behorend tot de orde Polyporales
- is geel tot donker geel/bruin, in het begin jong en broos cremekleurig met lichtgele punten, later bruin en taaier
- is bol tot kussenvormig, bloemkoolachtig en lijkt op een natuurspons
- samengesteld uit vele verticale, afgeplatte, bladachtige lobben.
- met een beetje fantasie kun je er een

- stel hersenen in zien
- komt voor in Europa, Nrd. Afrika, Azië en Nrd. Amerika
- op wortels (levend of dood) van naaldbomen zoals lariks, den of spar op zandgronden
- kan erg groot worden 10 x 50 cm. hoog en 5 kg. zwaar
- het is een eetbare paddenstoel, het vlees is taaï bleek geel en de geur is aangenaam zoetig, smaakt naar hazelnoot
- kun je tegenkomen in juli tot dec., maar meestal in sept. en okt. en jaren achtereenvolgend op dezelfde plek. Hij kan na het plukken gewoon weer aangroeien, is niet zeldzaam.

Vorig jaar zag ik hem ook in het Leenderbos, maar deze was al oud, zijn kleur was bruin. in het Riethovens bos was de Grote sponszwam jong, mooi cremekleurig.

Ik hoop dat je hem ook ooit tegenkomt, want hij is écht heel mooi!!

Dinie van Lieshout

De kauw

Regelmatig gooi ik appelschillen op het gazon in onze achtertuin. De merels vinden ze lekker. Maar laatst was het een kauw, die als eerste in de gaten kreeg dat er iets eetbaars lag.

Ik zat op de stoep met mijn kopje thee en heel voorzichtig kwam hij steeds dichterbij totdat hij een schil te pakken had. Ondertussen hield hij me goed in de gaten. Hij nam de schil mee om hem een eind verderop op te peuzelen.

Kauwen lusten veel, zoals de peren aan en onder onze perenboom en korstjes brood in het vogelvoederhuis. Ook eten ze wormen, spinnen, zaden, insecten, eieren en bessen die in de tuin en boomgaard te vinden zijn. Eigenlijk zijn ze het hele jaar in onze tuin aanwezig.

Boos kan ik weleens worden als ze 's winters de vetbollen vernielen en de pinda-kaaspot op de grond gooien. Meestal zijn ze dan met meerderen en dan jaag ik ze weg, want ik wil ook graag de kleine tuinvogels zien.

Overall kom je ze tegen: bij kliffen, steengroeven, oude gebouwen, in bossen, op boerenland met grote bomen, of in steden en dorpen waar ze gebruik maken van schoorstenen op woningen.

Het is een kleine kraai met korte snavel, zwarte kap en een grijs achterhoofd. De kauw (34-39 cm lang) is een intelligente, sociale vogel die vaak in groepen vliegt.

Samen met roeken kun je ze ook zien. Hij lijkt veel op een roek maar is een stuk kleiner.

Zijn nest bestaat uit takjes, bekleed met modder, mos en haar. Ze hebben hun nesten meestal in bomen, maar ook in rots-wanden of gebouwen en schoorstenen. Ze hebben 1 broedsel per jaar, april-juli, 4-6 eieren, ze worden ongeveer 16 dagen bebroed en de jongen vliegen na 30-35 dagen uit.

Zijn roep klinkt metaalachtig kaw, scherp tsik en langer tsjie-ar, doet ook imitaties. Ze hebben felle ogen waar ze vlug iets eetbaars mee kunnen vinden.

*Vogelgroet,
Dinie van Lieshout*

**Gelukkig
logeert
Sinterklaas
dit jaar weer
bij het IVN in
Valkenswaard**

Na een paar jaar afwezig geweest te zijn, werd de Sint met zijn Pieten dit jaar gelukkig weer enthousiast verwelkomd bij het IVN in Valkenswaard.

Zijn slaapkamer was gezellig ingericht, zelfs uitgebreid met een heuse plek om zich te wassen en de vrijwilligers stonden klaar om hem een fijn verblijf te bezorgen.

Elke dag waren er heel veel kinderen met (soms hun hele) familie om te genieten van alle activiteiten die het Sinterklaashuis te bieden heeft. Zo werd er alle dagen volop gespeurd naar alle letters op het Pietenpad, werden er mooie mijters en pietenmutsen geknutseld op de kinderboerderij, werd er een Pietenparcours gelopen in de tent, blik gegooid en zelfs koek gehapt. Waarna de kinderen met een heus Pietendiploma naar huis gingen. Een potje voetballen met de Pieten

kon ook. Natuurlijk was er voor iedereen alle tijd om met de Sint te kletsen en zijn slaapkamer te bewonderen. Wat resulteerde in heel veel blijde gezichtjes op het hele terrein.

Bij de ingang stond zoals elk jaar de rode brievenbus. Wie zijn brief daar in postte kreeg een mooie brief van de Sint retour. Hier werd ook dit jaar veel gebruik van gemaakt.

Kortom mooie dagen voor de Sint en alle (jonge) inwoners van Valkenswaard.

IVN Valkenswaard bedankt voor de gastvrijheid en hopelijk tot volgend jaar weer!

Team Sinterklaashuis Valkenswaard

Natuurwerkdag rond het Brugven

Op zaterdag 5 november hebben we weer, zoals elk jaar en op heel veel plaatsen in Nederland, de Natuurwerkdag georganiseerd door/voor het jeugd IVN.

Om 9.30 uur opende wethouder Geldens de dag en deed Pieter Cox (Bosgroep Zuid) nog een woordje. Het Brugven is een 'pareltje' aan de rand van Valkenswaard en het heeft een strook heide aan de oever van het ven. Wat zijn wij zuinig op het kleine beetje heide dat we nog hebben.

De scoutinggroep uit Geldrop kwam ons weer helpen, net zoals vorig jaar. (Ook onze scoutinggroepen uit Valkenswaard willen wij een keer graag ontvangen!) Verder enkele aanmeldingen via de site van Brabants Landschap en natuurlijk onze vrijwilligers van Natuurwerkgroep De Malpie. Met nog een

aantal eigen leden kwamen we aan een groep van 45 personen.

Er werd flink gezaagd en met de snoeischaar werden de vele dennetjes geknipt. Het resultaat mag er zijn.

Met koffie, koek en om half 1 soep met broodjes was het een gezellige ochtend.

Natuurontwikkeling in het Keersopdal en 't Heike

De gemeente Valkenswaard gaat een deel van het Keersopdal inrichten als nieuwe natuur die ook voor recreanten toegankelijk wordt. In het gebied kunnen wandelaars straks genieten van een afwisselend landschap met bloemrijke, natte hooilanden, groensingels, losstaande bomen en vochtig bos.

De ontwikkeling sluit aan op de herinrichting van de Keersop door het Waterschap. De ontwikkeling van het Keersopdal vindt plaats op twee locaties. De eerste is 't Heike (9 ha), ten noorden van de Loonderweg in Dommelen, ter hoogte van de samenvloeiing van de Keersop en de Dommel. De tweede locatie (15 ha) is de oostelijke flank van het beekdal van de Keersop, ter hoogte van Dommelen.

De werkzaamheden in 't Heike gingen op 13 oktober 2022 van start. Daarna volgt het Keersopdal. Aan het einde van dit jaar zijn de meeste maatregelen in beide gebieden uitgevoerd.

Deze natuurontwikkeling versterkt de natuur in het beekdal van de Keersop. Tegelijkertijd ontstaan mooie nieuwe mogelijkheden voor wandelaars om de natuur te beleven. En tot slot biedt ze kansen voor waterberging.

Wat vooraf ging

Op 10 maart 2021 zijn de plannen toegelicht aan alle belangstellenden tijdens een (digitale) informatiebijeenkomst. De deelnemers aan de bijeenkomst hebben diverse suggesties gedaan en aandachtspunten naar voren gebracht. Alle inbreng is bekeken en heeft geleid tot enkele kleine aanpassingen van de gepresenteerde plantekeningen.

Onderaan deze webpagina vindt u de nieuwste versies van de plantekeningen voor de ontwikkeling in het Keersopdal. De kaarten voor de ontwikkeling in 't Heike zijn ongewijzigd. Ook vindt u hier de vragen en antwoorden die tijdens de informatiebijeenkomst aan bod zijn gekomen.

Nieuws van het IVN Riethoven

Op **15 september** kregen we professionele hulp voor het groot onderhoud in de vlindertuin voor rekening van de gemeente Bergijk. Daarbij kwam ook een stoepje bij de vijver. De stenen daarvoor kwamen van de burens.

Bezoek van ouderen Bladel **op 21 september 2022**

De kinderen van alle klassen van de basisschool in Riethoven hebben op **6 oktober** in de vlindertuin kinderboeken gezocht over tuinieren en daarna biologische krokusjes gezet in het kader van de **kinderboekenweek 'gi ga groen'**. Ze hebben zelf bepaald waar ze hun krokussen wilden zetten en kunnen hun geplante bolletje herkennen aan de geel-zand-hoopjes. Groep acht heeft, nadat zij als eersten hun opdrachten hebben

uitgevoerd, alle groepen begeleid bij het zoeken en planten. De krokussen komen van een biologische kwekerij en het voorjaar zal weer mooi zijn in de Vlinder- en insectentuin Riethoven!

Het was al weer een hele tijd geleden en de bakken waarin we het tuinafval achterlieten waren meer dan vol. Op 18 oktober 2022 heeft Martin het groenafval in de bakken opgehaald. We kunnen er weer een hele tijd tegen.

*IVN-groep Riethoven en
vrijwilligers van de Vlinder- en insectentuin
Riethoven*

KERSTGEDACHTE

Soms zou je de moed verliezen.

Oorlog, klimaatverandering, verharding van de maatschappij.

Zóveel problemen die nauwelijks op te lossen zijn.

Niemand van ons kan de wereld veranderen.

Maar we kunnen wél de wereld rondom ons

Een klein beetje mooier maken....

FIJNE KERSTDAGEN
EN EEN HOOPVOL 2023

Kiezen voor water voor nu en later

Brabant heeft levendige dorpen en steden met prachtige natuur. Toch staat ons mooie Brabant onder druk. Het gaat slecht met ons klimaat, onze natuur en ons water.

We zien steeds vaker extreme neerslag, droogte en hittestress. Het leidt tot drooggevallen vennen, sloten en beken. De veerkracht van de natuur gaat steeds verder achteruit door te lage grondwaterstanden, te veel stikstof(-verbindingen) en verzuring van de bodem.

Tegelijkertijd gebruiken we in Brabant méér water uit de grond dan er wordt aangevuld. Dit is voor de toekomst niet houdbaar. Voor goed en voldoende water nu en later is een brede omslag nodig hoe we met onze leefomgeving omgaan.

Slimme keuzes met water zijn nodig om de natuur en biodiversiteit te versterken. Waterschap De Dommel heeft het beleid aangepast en is bezig met uitvoering in praktijk. Om de grondwaterstand te verhogen wordt zo veel mogelijk water vastgehouden en het buitengebied beter ingericht. Rechte beken gaan weer kronkelen, nieuwe stuwtjes worden aangelegd en sloten worden ondieper gemaakt of dichtgeschoven. We leggen met gemeenten klimaatbuffers aan om wateroverlast tegen te gaan en de grondwaterstand omhoog te brengen.

Ook inwoners zijn nodig om de omslag in het waterbeheer te maken. Spaarzamer omgaan met drinkwater en schoon water van het dak in de tuin laten stromen -in plaats van afvoeren naar het riool- zijn concrete voorbeelden.

Onze beken zijn de slagaders in het landschap die onze leefomgeving groen en gezond houden. Zonder water geen later. Water Natuurlijk maakt zich sterk voor mens en natuur en een groene, gezonde toekomst. Een versnelling in de aanpak waar iedereen aan bijdraagt -boeren, bedrijven, inwoners, gemeenten- is hard nodig. Daarom zijn de aankomende Waterschapsverkiezingen zo belangrijk. Verkiezingen over water gaan over klimaat, natuur en gezonde toekomst.

Op **15 maart 2023** mag iedereen weer 2 keer stemmen: voor de Provincie en voor Waterschap De Dommel. Kies voor een groen en gezond Brabant. Waar we samen de klimaatcrisis aanpakken. Waar we onze natuur beschermen. Waar we werken aan een gezonde leefomgeving.

*Mado Ruijs
IVN-lid Waalre, Water Natuurlijk Lijsttrekker,
lid van Dagelijks Bestuur Waterschap De Dommel*

Biodiversiteit sloten, vennen en grachten nog steeds in de knel

Nederland bevindt zich in een delta van grote rivieren, en is dan ook een land met een aanzienlijk wateroppervlak. Dit water is overal, van grote rivieren en meren tot beken, kleine plassen, sloten en kanalen. De Kaderrichtlijn Water (EU wetgeving) stelt als doel om al het water in Nederland in goede ecologische kwaliteit te krijgen.

Om dit te monitoren wordt gekeken naar de grotere waterlichamen. De kleinere wateren vormen echter een aanzienlijk deel van het wateroppervlak van Nederland. Deze kleine wateren staan vaak dicht bij mensen, het zijn de wateren waar mensen dagelijks langs lopen, in zwemmen en op uit kijken. Echter, de ecologische toestand van een groot aantal van deze wateren is onbekend. Om deze toestand beter in kaart te brengen is het project 'Vang de Watermonsters' gestart, waarbij met burgeronderzoek de kwaliteit van deze wateren in kaart wordt gebracht.

In de zomer van 2022 hebben 825 burgers/IVNers een korte introductie cursus op de methode gevolgd. Deze werd gegeven door onderzoekers van het NIOO-KNAW.

Uiteindelijk zijn 425 burgeronderzoekers op pad gegaan om wateren te scoren op plantenbedekking, helderheid (secchi diepte), waterdieren (macroinvertebraten) en om nutriëntenmonsters te verzamelen.

In totaal zijn 1680 locaties bemonsterd door

burgerwetenschappers.

Binnen de tijdspanne van een week is op 135 van de door burgers bemonsterde locaties door experts een validatiemeting uitgevoerd. De validatiemetingen laten zien dat burgers goed in staat zijn om de meeste kwaliteitsindicatoren te scoren. Waterdieren bleken lastiger om consistent goed te scoren door de burgers en zijn in de uiteindelijke oordelen buiten beschouwing gelaten. Aan de hand van de validatieresultaten en bestaande kennis is een maatlat opgesteld om te komen tot een oordeel van de ecologische kwaliteit van de gemeten wateren. Met behulp van een ruimtelijke analyse met kaartlagen zijn deze resultaten geprojecteerd naar de kleine wateren van Nederland. Uit de resultaten blijkt dat een beperkt deel van de kleinere wateren in Nederland goed scoort (20%).

Een goede ecologische toestand van water wordt gekenmerkt door helder water met vol-

doende ondergedoken planten die habitat bieden voor andere organismen en niet te veel voedingsstoffen in het water. Het overgrote deel van de wateren scoort niet voldoende (matig of slecht, 80%). Een verdere beschouwing van de ecosysteemtoestanden laat zien dat de helft van de kleinere wateren zich in een toestand bevindt die een signaal van eutrofiëring laat zien (troebel, kroos). Hiermee is duidelijk dat inzet op het terugdringen van belasting van voedingsstoffen naar het water een belangrijk punt van aandacht blijft voor herstel van de ecologische waterkwaliteit.

30% van de wateren bevindt zich in een heldere toestand, maar bevat te weinig planten. Deze ecosystemen worden belemmerd in hun ecologische ontwikkeling door andere verstoringen dan een overmaat aan voedingsstoffen (bijv. begrazing, beheer, bestrijdingsmiddelen of andere vervuulende stoffen). Het enkel aanpakken van belasting met nutriënten is dus niet voldoende om de waterkwaliteit in alle kleine wateren op niveau te krijgen. Aandacht voor andere vormen van vervuiling, ook terwijl nutriënten nog een belangrijke belemmering vormen is essentieel. Als niet ingezet wordt op een integrale aanpak is het aannemelijk dat verbetering van de waterkwaliteit uit blijft, omdat slechts een deel van de problemen zijn aangepakt. Een integrale aanpak is uitdagend, en vraagt betrokkenheid van verscheidene partijen en gezamenlijk eigenaarschap van de uitdaging op het gebied van waterkwaliteit waar Nederland voor staat. Burgerwetenschap kan een middel vormen om mensen te betrekken bij waterkwaliteit en zorgt voor gedeeld eigenaarschap van resultaten.

Locatie zwaluwwand Keersopperbeemden

E804

Het eindoordeel voor deze locatie is:

Hoe zijn we tot dit eindoordeel gekomen?

De ecosysteemtoestand van dit water is **troebel**. Water wordt troebel als er veel kleine deeltjes klei, slib, algen of ander materiaal in het water zit. Bij troebel water komt er onvoldoende licht door het water heen waardoor onderwaterplanten nagenoeg afwezig zijn.

De volgende onderdelen tellen op tot het eindoordeel:

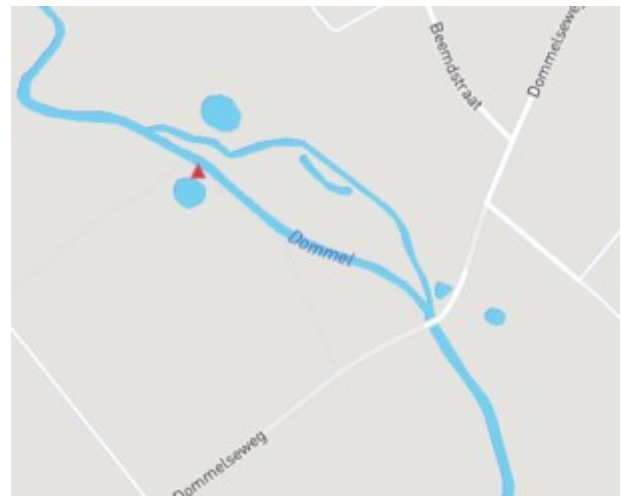
- Het oordeel voor de planten in dit water is: **slecht**
- Het oordeel voor de helderheid in dit water is: **slecht**
- Het oordeel voor de voedingsstoffen in dit water is: **slecht**

De hoeveelheid stikstof in het water is **1.425 mg/L**.

Het oordeel voor de stikstof (N) in dit water is: **matig**
De hoeveelheid fosfor in het water is **1.636 mg/L**.

Het oordeel voor de fosfor (P) in dit water is: **slecht**

Waalre Dommelseweg

E554

Het eindoordeel voor deze locatie is:

Hoe zijn we tot dit **eindoordeel** gekomen?
De ecosysteemtoestand van dit water is **troebel**. Water wordt troebel als er veel kleine deeltjes klei, slib, algen of ander materiaal in het water zit. Bij troebel water komt er onvoldoende licht door het water heen

waardoor onderwaterplanten nagenoeg afwezig zijn.

De volgende onderdelen tellen op tot het eindoordeel:

- Het oordeel voor de planten in dit water is: **slecht**
 - Het oordeel voor de helderheid in dit water is: **slecht**
 - Het oordeel voor de voedingsstoffen in dit water is: **slecht**
- De hoeveelheid stikstof in het water is **3.466** mg/L.

Het oordeel voor de stikstof (N) in dit water is: **matig**
De hoeveelheid fosfor in het water is **0.232** mg/L.

Het oordeel voor de fosfor (P) in dit water is: **slecht**

Isolatiefolie

Alle gevers die een pakketje isolatiefolie beschikbaar hebben gesteld willen we graag bedanken. We zijn al ver gevorderd met het aanbrengen van de folie op de radiatoren, het resterende deel kan pas na Sinterklaas. De Sint heeft in het IVN gebouw zijn eigen slaapkamer.

Het huidige project moet ook eerst opgeruimd zijn en dat gaat gebeuren rond deze tijd (14 november).

Als u het blad leest, dan moet het klaar zijn.

*Met vriendelijke groet,
Jan van Heeswijk en teamgenoot
Wil Koopman*

RABOBANK Clubsupport

“Goed voor jouw club & geweldig voor de samenleving”

Het stemmen van de leden van de Rabobank De Kempen heeft voor onze vereniging geleid tot 79 stemmen. Aan dit stemmentotaal is een bedrag van **€ 564,13** gekoppeld.

Wij zijn de Rabobank zeer erkentelijk voor deze bijdrage en natuurlijk willen wij de stemmers bedanken voor hun stem op onze vereniging.

Emile Weijters

Grote zorgen over klimaat, milieu, drinkwater en resistentie tegen antibiotica.

Klimaatverandering

In vergelijking met andere landen is het in Nederland zeer slecht gesteld met het milieu door de enorme uitstoot van stikstof/ammoniak, fijnstof en CO₂ in de lucht en op de bodem. Het uitspoelen van kunstmest, achterblijven van een teveel aan meststoffen, bestrijdingsmiddelen en het overmatig gebruik van antibiotica bij boerderijdieren zijn zorgen waar de hele wereld mee kampt, maar zeker in Nederland is het probleem groot.

De natuur gaat hard achteruit, wat inhoudt dat de biodiversiteit, zoals vogels, insecten en planten hun noodzakelijke leefgebied kwijtraken. Deze uitstoot is afkomstig van bedrijven, vlieg- en wegverkeer, de ernstig vervuulende scheepvaart, de intensieve landbouw, kolencentrales, maar ook ons gedrag door de hoeveelheid kolen, gas en andere fossiele brandstoffen.

Door het gebruik van “gewasbeschermers” (bestrijdingsmiddelen/gif), het onnodig grote gebruik van antibiotica, is de grondwaterkwaliteit een bedreiging voor de volksgezondheid geworden. Hierdoor komt het drinkwater en daardoor onze gezondheid in gevaar. Het bovenmatige gebruik van antibiotica verhoogt het risico op het ontstaan van antibioticaresistentie.

Met name in de veeteelt wordt veel te veel

antibiotica gebruikt waardoor bacteriën gaan muteren en resistent worden tegen antibiotica. Meer dan een miljoen mensen sterven wereldwijd elk jaar aan infecties veroorzaakt door bacteriën die resistent zijn tegen antibiotica.

Intussen worden er op de wereld massaal bomen gekapt om er planten te laten groeien om de boerderijdieren in Nederland te voeden. Er wordt nu meer CO₂ uitgestoten dan er opgenomen wordt. Dat is een catastrofe voor veel mensen wereldwijd, die te maken krijgen met hele snelle klimaatverandering, zoals droogte, overstromingen en hongersnood.

Onontkoombare transitie naar een vitaal landelijk gebied

Kringlooplandbouw als basis voor een duurzame en sterke (agri)foodsector

Ons land staat voor ingrijpende opgaven als het gaat om het verbeteren van onze natuur, klimaat en waterkwaliteit. De indicatieve stikstofreductiedoelen vragen per gebied zo snel mogelijk actie van de sectoren industrie, bouw, mobiliteit en landbouw. Met name de opgave voor de landbouw is groot. Hiervoor is nodig dat agrarische ondernemers versneld de transitie doormaken naar kringlooplandbouw in 2030. Daarbij dienen de land- en tuinbouw gericht ondersteund te worden zodat zij deze noodzakelijke verandering door kunnen maken en daar sterker uit te komen. De ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en voor Natuur en Stikstof onderschrijven dit.

Niet alles kan meer overal. Ondernemers en projecten – of het nu gaat om industrie, bouw, mobiliteit of landbouw – moeten ervoor zorgen dat hun activiteiten passen binnen de draagkracht van het gebied. Dit vraagt om een andere manier van ondernemen en leidt tot grote veranderingen in het landelijk gebied en veel impact voor betrokken partijen. Door reductiemaatregelen voor stikstof in een gebiedsgerichte aanpak slim te combineren met andere reductiemaatregelen om klimaat, bodem en waterkwaliteit te verbeteren, herstelt de natuur, komt vergunningverlening voor ondernemers en bouwprojecten weer op gang en kunnen PAS-melders een vergunning krijgen.

Richtlijnen

CO₂ uitstoot moet flink omlaag en ook de agrarische sector staat daarbij zeer in de schijnwerpers, dat kan niemand zijn ontgaan. Daarbij komt nog de lozing van nitraat en fosfaat dat slecht is voor de conditie van de bossen. In megastallen zorgen ziektes (ondanks hoog gebruik van antibiotica) voor megatronueringen. Er zijn richtlijnen: in de Nitraatrichtlijn staat o.a. dat de bodem hersteld moet worden en dat er na drie jaar oogsten een jaar vanggewassen, zoals groenbemesters moeten komen. Hierdoor wordt minder kunstmest gebruikt en dat is weer goed voor de waterkwaliteit. In 2030 moet het methaan met 30% verminderd. Uiterlijk 2027 moeten we gaan voldoen aan de kaderrichtlijn water.

Nu zijn er te weinig planten en diertjes in de sloten en vennetjes en dat zegt iets over de kwaliteit van ons water.

Er zijn ook biologische of natuur inclusieve boeren die een voorbeeld zijn van een ecologisch verantwoord boerenbedrijf. Het leek ons als nieuwe IVN gidsen een goed plan om een dergelijk boerenbedrijf te bezoeken en te zien en ervaren hoe het er bij hen aan toe gaat en waar deze boeren tegen aan lopen.

Een kleinschalig agrarisch verhaal.

Na het afsluiten van onze training “begeleiders van een natuurwandeling” via het IVN De Kempen pakten de leden van het IVN Valkenswaard/Waalre het onderwerp landbouw op voor de eerste terugkomdag. Op 8 oktober 2022 bezochten we boerenbedrijf de Rottein aan de Mosbroekseweg in Waalre.

Eigenaar Peter ontving ons in het deel van zijn bedrijf waar hij een agrarische kinderopvang runt. Een mooie splinternieuw ingerichte locatie. Hier worden dagelijks kinderen opgevangen waarbij ze zowel binnen kunnen zijn als buiten kunnen spelen. De vrouw van Peter, Remy werkte in het onderwijs waardoor kinderopvang een voor de hand liggende keuze bleek. Omdat dit bedrijf er een andere vaste bron van inkomsten bij (kinderopvang) heeft kan dit bedrijf zo klein zijn wat betreft het aantal koeien. Met veel plezier genieten de kinderen van de koeien, maar ook van een pony, schaap, geit, honden en katten en ze spelen veel buiten. Computers en schermpjes

worden hier niet gebruikt. De huidige tuin wordt nog uitgebreid, zodat kinderen nog meer buitenruimte hebben. Een leuke activiteit is bijvoorbeeld de nationale modderdag in juni waarop de kinderen vies worden als een varken. De ouders vinden het prachtig. Er worden ook o.a. in samenwerking met IVN activiteiten georganiseerd voor kinderen buiten het kinderdagverblijf om.

Het is een klein agrarisch bedrijf met een stal voor 55 koeien en er is veel kruidenrijk grasland. De koeien gaan op eigen gelegenheid de stal in en worden automatisch gemolken. Ze kunnen in de stal op schoon zand liggen, waardoor het aantal parasieten en ontstekingen veel minder is en er heel weinig antibiotica kan worden toegepast. Wat ooit een gemengd klein bedrijf was is nu een hedendaagse combinatie van een klein agrarisch bedrijf met een maatschappelijke functie.

Van adviseur naar klein bedrijf

Jaren geleden was Peter adviseur in de agrarische sector en vanuit die functie heeft hij heel veel bedrijven van binnenuit gezien. In een boerenbedrijf is heel veel kennis nodig: wat is het beste voor de bodem? Hoe kan je er met zorg voor de natuur toch nog rende-

ment uit halen? Zonder advisering kom je er niet uit. De adviseringswereld is echter nog erg gericht op traditie en de focus vanuit de handel daarbij is dominant; branches zijn bang om hun omzet te verliezen. Er zijn wel adviseurs die vooral gericht zijn op biologische landbouw, maar dat is nog een uitzondering. Een landbouwer krijgt niet altijd goede adviezen en de praktijk van alle dag is weerbarstig. Hij en zijn vrouw Remy maakten de stap om zelf een klein agrarisch bedrijf te gaan runnen. Daarvoor waren veel aanpassingen nodig.

Met 55 koeien heb je een klein bedrijf. Door een kavelruil in 2019 kreeg het bedrijf ruimte om de koeien naar buiten te laten gaan. Onderdeel van de onderhandelingen met de gemeente was dat ze een inrichtingsplan moesten laten maken. Het resultaat is nu zichtbaar door onder andere een mooie lindenlaan, een paddenpoel, en een picknicktafel. Momenteel gaat de meeste subsidie nog naar grote bedrijven, maar daarin komt verandering als ook kleine bedrijven zogenaamde groene en blauwe diensten leveren.

Natuur inclusief

Peter typeert zijn bedrijf nu als natuurinclusief. Door het gebruik van grasklaver levert hij weinig stikstof. Een natuur inclusief bedrijf geeft een slecht verdienmodel. Wat er ook wordt gedaan om met de natuur mee te werken, er komt geen meerprijs bovenop de melk. Een natuurinclusief bedrijf is wel een tussenstap naar biologisch, maar natuurinclusief wordt niet beloond. De grote supermarkten onderhandelen in Europees verband voor de laagste prijs en de consument wil wel meer betalen voor biologisch maar niet voor natuur inclusief. De consument weet niet wat er met de melk is gebeurd. Er zijn heel veel verschillende keurmerken die aan niet biologische melk hangen. Dit bedrijf werkt met zogenaamde Vlog melk waarbij geen voer van gentechologie wordt gebruikt. In Nederland wordt hier minder aan gehecht dan in Duitsland. Hier onderscheidt men in de winkel naast biologisch bv weidegangmelk en planetoefmelk. Peter vertelt dat biologische

melk produceren op zandgrond lastig is. Je hebt meer grond nodig om rendement te halen. Daarbij komt dat gangbare akkerbedrijven meer bieden voor de grondprijs. De gronden die de gemeente verpacht gaan helaas via jaarlijkse contracten. Daardoor is het moeilijk om hier goed aan bodemontwikkeling te doen, want dat realiseer je niet in een jaar. Jaarcontracten zorgen er niet voor dat boeren gestimuleerd worden om de bodem goed achter te laten. Bij de andere gronden lukt dat beter.

Kenmerkend voor hun bedrijf is de beperking van kunstmest en chemische middelen. Stapsgewijs wordt toegewerkt aan een gezonde bodem. Het is een hele uitdaging om de graslanden schoon te houden van Jacobs- kruiskruid en distels. Koeien die dit eten worden ziek.

Ondanks de droogte wordt er niet beregend en dat is echt een probleem gebleken in de afgelopen zomer. Zo groeide er door de droogte in zijn kruidenrijk grasland heel veel smalle weegbree en die levert geen voedingswaarde voor de koeien.

Fijn dat we de vragen vanuit een agrarisch bedrijf zo goed toegelicht kregen. Brabants Landschap gaf ons vervolgens veel tips om het erf, het weiland en akkerland aantrekkelijk te laten zijn voor vogels. Op de site van Brabants Landschap staat daar veel informatie over.

Henk Greijmans

Kerstlied

**Nu zal het wel gauw gaan sneeuwen,
Dan worden de wegen wit
Dan rijden de drie kameelen
Waarop elk een koning zit
Door een woestijn van eeuwen
Vol boosheid en gevit**

**De herders liggen bij nachte
Te waken op het veld
Bij hun schaapjes met witte vachten,
Een engel heeft hun verteld,
Dat Jezus niet langer kan wachten
Want de wereld moest hersteld.**

**Wat herders en koningen hopen,
Het maakt geen verschil:
Men kan het geluk niet koopen,
Maar voor mensen van goeden wil
Gaaf de hemel eenvoudig open
En dan wordt alles stil**

**Alleen wie het kwade begeeren,
Die mogen niet binnen gaan,
De hemel is daar voor wie leeren
De goedheid te verstaan,
Die de mensen door ons ontberen
Als wij hebben kwaad gedaan.**

**Door een woestijn van eeuwen
Vol boosheid en gevit
Rijden de drie kameelen
Waarop elk een koning zit.
Nu zal het wel gauw gaan sneeuwen
En dan wordt de wereld wit.**

Anton van Duinkerken

Op zaterdag 5 november, in de stralende zon, namen zo'n 60 inwoners van Waalre en Eindhoven deel aan de Natuurwerkdag. De leeftijd van de deelnemers varieerde tussen de 10 en 89 jaar. Een mooie mix van jong en oud, met activiteiten voor alle leeftijden. Deze Natuurwerkdag wordt jaarlijks georganiseerd door Brabants Landschap, Natuurmonumenten en het IVN.

Duizenden vrijwilligers in het hele land werken deze dag samen. In onze gemeente ligt de organisatie in handen van de IVN Natuurwerkgroep. Dit jaar gingen de vrijwilligers aan de slag bij het Meeuwven, aan de Hutdijk in Aalst vlakbij de hut van Mie Pils.

Laag waterpeil

Na een openingswoordje door wethouder Peet van de Loo en Henk de Vrind, voorzitter IVN Natuurwerkgroep Waalre, gingen de deelnemers aan de slag met het verwijderen van jonge dennen en berken langs de oevers van het ven. Deze ingreep is nodig om te voorkomen dat het hele gebied dichtgroeit, de biodiversiteit wordt aangetast en het waterpeil nog verder onder druk komt te staan. Door de droogte is het waterpeil van het ven bijzonder laag. Tijdens de koffie werd dan ook gesproken over de droogte met de vraag of het waterpeil zich nog wel zal herstellen. Niemand weet het juiste antwoord, maar we hopen

op een winter met voldoende neerslag om het peil weer op niveau te brengen.

Voldoende heideplanten, gagel en zonnedaauw

Voor de deelnemers was het heel positief om te zien dat onder de jonge dennen en berken nog voldoende heideplanten groeien. Ook de gagel en de kleine zonnedaauw (een vleesetend plantje) hebben langs de overs weer meer ruimte gekregen. Ruimte voor de heide, de gagel en de zonnedaauw versterkt de biodiversiteit van dit natuurgebied. Naast de volwassenen nam een groep van kinderen deel aan de Natuurwerkdag. Voor de pauze werkten ze hard mee met de volwassenen met het knippen en uitgraven van de bomen. Na de pauze hielden de kinderen onder leiding van de natuurgids Bep van Stipdonk een leerzame en spannende speurtocht.

Succesvol samenwerken

Na enkele uren werken zijn de deelnemers nog verrast met een kop erwten- of kippensoep en een lekker broodje. Met de soep en het broodje in de hand werd geëvalueerd de ochtend geëvalueerd. Vol trots en kijkend naar de berg verwijderde den- en berken. Iedereen was het er over eens dat (samen)werken in de natuur leuk en gezond is en een prima alternatief is voor een training in de sportschool. Ongeveer tien deelnemers hebben zich na afloop aangemeld bij de IVN Natuurwerkgroep. Heb jij ook belangstelling? Meer informatie vind je op de website van de [IVN Natuurwerkgroep](#).

**In memoriam
Albert Aten**

In november jl. bereikte ons het bericht dat Albert Aten was overleden. Hij bereikte de hoge leeftijd van 91 jaar.

Albert was al vrij vroeg lid van het IVN maar zijn aandacht ging voornamelijk uit naar de Milieu Werk Groep Valkenswaard. Hij was zeer actief met het beoordelen van plannen op het gebied van ruimtelijke ordening. Daar waar de plannen natuuronderwerpen raakten werden wij er als IVN door hem bij betrokken. Grote aandachtsvelden waren de Poot van Metz en de N69. Hij heeft daar veel tijd en energie in gestoken. Soms met positief resultaat.

De Milieu Werk Groep is later overgegaan in de Vereniging Groen en Heem. Hij kon daardoor wat meer afstand nemen.

Door zijn hoge leeftijd moest hij fysiek inleveren en daar had hij enige moeite mee.

Met het overlijden van Albert Aten hebben we afscheid moeten nemen van een gepassioneerd en kritisch "milieudenker" met een groot hart voor de natuur.

Emile Weijters

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
IVN-werkgroepen Valkenswaard			
Bomenwerkgroep	Martijn Aarts	0621466671	martijnaarts@onsmail.nl
Documentatiecentrum	VACATURE		
Natuurwerkgroep Valkenswaard	Hanita en Wim van Amelsvoort	0402042979	amelsvoort36@hotmail.com
Natuurwerkgroep Malpie	Ad Baken	0402015181	h.baken@chello.nl
Jeugd-IVN	Ad Baken	0402015181	h.baken@chello.nl
Leskisten	Lies van Gompel	0402068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Publiciteit	Emile Weijters	0402075670	e1000acmw@gmail.com
Redactiewerkgroep	Mieke van Baalen	0402217748	miekevanbaalen@gmail.com
Schoolgidsengroep V'waard	Lies van Gompel	0402068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Schoolproject	VACATURE		
Schoolproject uitleen	Wil Koopman	0402017955	wiljakoopman@onsmail.nl
Vogelwerkgroep	Gerrit Klitsie	0402046951	gklitsie1947@kpnmail.nl
Wandelingen (incl. Waalre)	Emile Weijters	0402075670	e1000acmw@gmail.com
Website beheerder	Fanny van Zon		fanny@vanzon.nu
Zoogdieren	Jan Schutjes	0623269205	j.schutjes@upcmail.nl

IVN-werkgroepen Waalre

Scholenwerk Aalst	Chantal v. d. Strigt	0402217250	oudenstrigt@hetnet.nl
Natuurwerkgroep Waalre	Ben Putman Henk de Vrind	0651346934 0613382793	ivn.nwgr.Waalre@gmail.com henkdevriend@gmail.com
Vlindertuin Waalre	Bernard Fransen	0622919189	fransenb@xs4all.nl
Wandelingen Wolders Ven	Annelies Wagter	0402216700	awpwagter@gmail.com
Wandelroutes	Cor de Jong	0402115479	cfjdejong@versatel.nl
Regionale cursuswerkgroep	Cor de Jong	0402115479	cfjdejong@versatel.nl

IVN-werkgroepen Riethoven

Scholenwerkgroep	Nellie Das	0402016075	nelliedas@gmail.com
Scholen wandelingen	Nellie Das	0402016075	nelliedas@gmail.com
IVN-wandelpaden	Jan Das	0402016075	jandas61@hotmail.com
Vlindertuin Riethoven	Jan Das	0402016075	jandas61@hotmail.com

Redactieleden Valkenswaard - Aalst/Waalre

Mieke van Baalen
Dylan Brand
Nelly van der Burgt
Arthur Jeurissen
Wouter Kiela
Yvonne Schouten

LET OP

Tekst digitaal aanleveren als **los bestand** op ons mailadres:
natuurwijzer@gmail.com

Wilt U de illustraties als een **los bestand** aanleveren,
dit is belangrijk om een goede kwaliteit afdruk te krijgen.

De inleverdatum voor het **lentennummer** is
Vrijdag, 17 februari 2023 voor jaarverslagen
Vrijdag, 3 maart 2023 voor andere artikelen

Fijne feestdagen en een gelukkig en gezond 2023

Namens het bestuur van IVN Valkenswaard-Waalre

Schilderij: Dylan Brand

Kerstmorgen 2022

Op woensdag 21 december komen wij weer
om 9.30 uur bijeen voor onze kerstmorgen.

Iedereen van de werkgroepen is van harte
uitgenodigd.

Anneke Droog namens het bestuur